

Medalles i plaquetes de l'escultor Subirachs (1997-2005)

Apèndix al catàleg realitzat per Ramon Borràs i Costa¹

JUDIT SUBIRACHS I BURGAYA

L'any 1997 va aparèixer publicat el llibre *Subirachs. Medalles* que, a més d'un pròleg escrit per Marie-France Borot, oferia la catalogació de tota l'obra medallística realitzada fins aleshores per l'escultor Josep M. Subirachs.² L'esmentat treball de compilació i catalogació va anar a càrrec del col·leccionista Ramon Borràs i Costa, un dels millors coneixedors de l'obra gràfica i medallística de Subirachs. Hi apareixien catalogades un total de 103 medalles amb les seves variants, la primera de les quals era datada l'any 1957 i la darrera el 1997. Es tractava, doncs, de quaranta anys de producció medallística.

Vuit anys després de la seva publicació, el llibre de Ramon Borràs, qui malauradament va morir l'octubre del 2002, segueix essent un volum molt útil, tant per als col·leccionistes com per al públic en general interessat en l'obra subiraquiana. No obstant això, l'escultor ha seguit produint medalles, la major part per encàrrec d'entitats o d'empreses i d'altres per iniciativa pròpia. Ens ha semblat, doncs, oportú publicar un apèndix que doni a conèixer les peces més recents.

En el seu estudi previ a la catalogació, Borràs dividia la producció medallística de Subirachs en quatre etapes, la darrera de les quals s'iniciava quan l'escultor començava a treballar de manera exclusiva amb el gravador i encunyador Miquel Pelegrín i Macià. De fet, com assenyalava Borràs, la relació Subirachs-Pelegrín havia començat mentre aquest darrer treballava per a la casa Vallmitjana i quan

1. Agraeixo la col·laboració de Lluís Bonamusa i de Judit Pelegrí.

2. R. Borràs: *Subirachs. Medalles*, Barcelona, Editorial Mediterrània, 1997. L'any 1982 Ramon Borràs mateix va publicar una primera aproximació a l'obra medallística de Subirachs: *La medalla com manifestació artística*. Josep Maria Subirachs, Barcelona, 1982.

s'establí pel seu compte va seguir col·laborant amb l'escultor amb una intensitat creixent fins a l'actualitat. Borràs va subratllar amb encert que «la relació Subirachs-Pelegrín assoleix un alt grau de plasmació artística entre creació, projecte, interpretació i realització, que culmina en l'encunyació acuradíssima d'unes medalles i plaquetes de qualitat única».

La present recopilació inclou un total de vint-i-quatre medalles noves, en les quals l'estil personal de l'artista segueix essent plasmat amb una pulcritud que les fa inconfusibles. A més dels components simbòlics i metafòrics que caracteritzen el llenguatge creatiu de Subirachs, hi continuen apareixent sovint temes vinculats a la història de Catalunya i als seus emblemes, mitologia i simbologia, que amb la interpretació que en fa l'artista adquireixen una gran personalitat.

Destaquem la medalla editada el 1997 per Òmnium Cultural i dedicada al comte Guifré el Pilós, fundador de la dinastia nacional catalana, en l'anvers de la qual s'hi representa un arbre que simbolitza la història amb la llavor que simbolitza l'origen de la dinastia catalana i, en el revers, els quatre pals de la bandera.

La bandera també és representada de manera singular en la medalla de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (1999), on el recorregut del gest d'un discòbol forma les quatre barres.

En la medalla commemorativa dels 125 anys del Centre Excursionista de Catalunya (2001) reapareix l'escut de l'entitat molt estilitzat, com en una altra medalla que el 1976 Subirachs va fer per a la mateixa entitat amb motiu del seu centenari.

Destaquem també l'esquematzada representació feta per l'escultor de la imatge de la Mare de Déu de Montserrat, que apareix en una plaqueta del 2002 i també en una medalla del 2004, a l'altre costat de la qual hi apareix Sant Jordi, en una representació típicament subiraquiana del sant patró de Catalunya.

Una de les medalles conceptualment més ben aconseguides és la commemorativa del 20è aniversari de la Confraria del Cava de Sant Sadurní (1999), on s'hi representa una copa de cava amb un gotim de raïm a l'interior. El sistema que Subirachs introduí, consistent en aplicar un detall de plata en una medalla encunyada en coure o un detall d'or en una medalla encunyada en plata, és utilitzat aquí per ressaltar un dels grans de raïm.

En la medalla del centenari del Reial Club de Tennis Barcelona (1999) apareix novament la imatge femenina alada que simbolitza la Victòria i que l'artista ja havia representat en la medalla del Premi Olympia de Filatèlia Olímpica (1984). En aquesta darrera versió, però, la Victòria apareix damunt la balustrada andrògina, un altre element simbòlic típicament subiraquí.

El tema *Cap-cor-carn*, creat el 1950 i que, amb variants, apareixia en diverses medalles com *Eros* (1977), *Amor* (1978) i *L'art és l'erotisme de la història* (1980), reapareix en una plaqueta del 2004 titulada *Vers l'infinit*. Així mateix el concepte dels perfils projectats a l'infinit, ideat el 1972, es pot veure en una petita medalla realitzada com a record d'un enllaç matrimonial (2005).

En l'etapa que ara ens ocupa Subirachs introdueix un tema que darrerament també ha representat en dibuixos, litografies, pintures i escultures. Es tracta de diverses portalades, cadascuna de les quals simbolitza l'inici d'un nou mil·lenni. Aquest motiu, amb variants, l'utilitza a la medalla de l'*Eurocongrés 2000* i també a la plaqueta *Tercer mil·lenni* (2000).

El retrat de Gaudí, inspirat en un dibuix de 1953 i que era el tema d'una medalla realitzada el 1987, es repeteix en una plaqueta commemorativa del 150 aniversari del naixement de l'arquitecte (2002) amb l'esmentat retrat incrustat en acer, mentre al revers s'hi representa la silueta de la façana de ponent del temple de la Sagrada Família.

La col·laboració de Subirachs amb General Òptica, iniciada el 1966 amb motiu de l'aportació d'una escultura de bronze per a l'establiment de l'avinguda Diagonal de Barcelona, ha continuat fins a l'actualitat, no només amb l'execució de diversos murals escultòrics creats pels establiments de l'empresa, sinó també amb una nombrosa sèrie de litografies, petites escultures i medalles. Si en el catàleg de Borràs apareixien set medalles de Subirachs realitzades per encàrrec de General Òptica, ara en podem incloure una de nova commemorativa del 50è aniversari de l'empresa (2005).

Especialment satisfactòria per l'artista ha estat la seva col·laboració amb els Laboratoris Uriach, empresa farmacèutica presidida pel doctor Joan Uriach i Marsal, col·leccionista i mecenes, qui encarregà a l'escultor el disseny d'una medalla amb motiu de la inauguració del nou edifici de l'empresa i una altra per distingir els treballadors amb més de quinze (coure), vint-i-cinc (plata) o quaranta-cinc (or) anys de servei. A l'anvers d'ambdues medalles l'artista hi ha representat la serp d'Esculapi envoltant l'arbre de la vida.

Per la seva originalitat, destaquem les medalles editades pel Rotary International Club (2005), per Implant Innovations Inc. (2005) i per l'Escola de Restauració i Hostalatge de Barcelona (2005).

Finalment, amb motiu de la commemoració dels 400 anys de la publicació de *El Quixot*, l'any 2005 Subirachs ha realitzat una plaqueta, encunyada en versió coure i en versió argent, on hi apareix el retrat de Miguel de Cervantes.

Si d'aquí a un temps podem oferir una nova actualització del catàleg de medalles de Subirachs voldrà dir que la creació medallística de l'escultor amb la col·laboració del gravador d'encuny Miquel Pelegrín, que aconsegueix uns acabats impecables, haurà seguit gaudint de la bona acollida que ha tingut fins ara.

CATÀLEG**103**

1997 – Barcelona

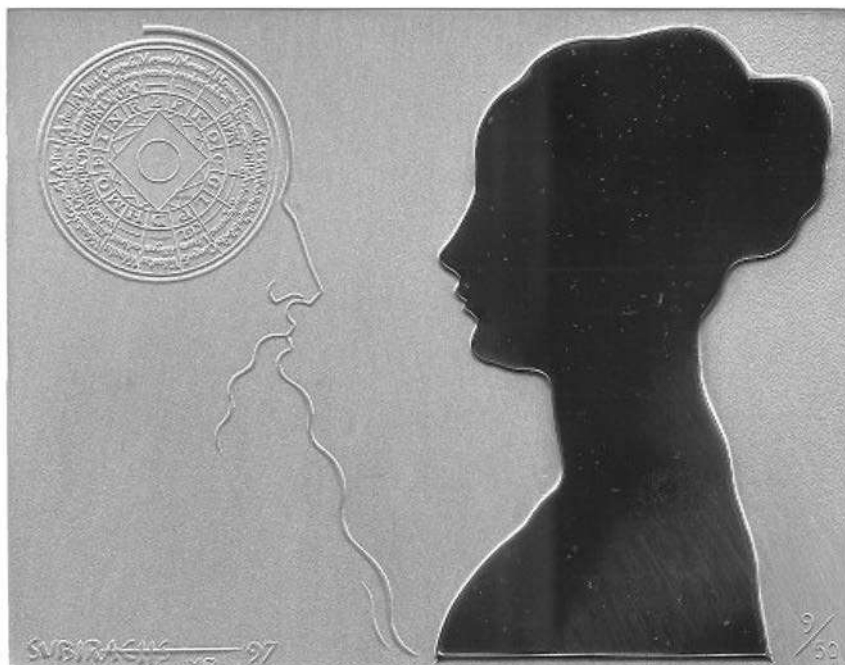
LA INTEL·LIGÈNCIA I LA BELLESA

Plaqueta: perfils encarats de Ramon Llull i dama florentina, simbolitzant el diàleg entre la intel·ligència i la bellesa. Signatura, data i numeració.

87 × 110 mm Argent i or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

Nota: Es tracta de la darrera medalla que va ser inclosa en el catàleg de Ramon Borràs. Se'n va fer una edició numerada que acompanyava els 100 primers exemplars preferents del llibre *Subirachs. Medalles* i per aquella ocasió es va encunyar en coure i acer. Amb posterioritat a la publicació del catàleg se'n va fer una altra edició de 50 exemplars encunyats en argent i or.

104

1997 – Barcelona

GUIFRÉ I EL PILÓS

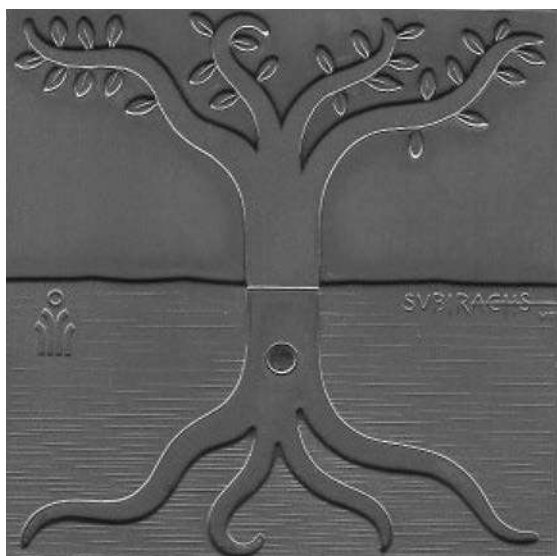
a/ Arbre que simbolitza la història a l'arrel del qual s'hi veu la llavor que simbolitza l'origen de la dinastia catalana. Emblema d'Òmnium Cultural. Signatura.

r/ Quatre pals de la bandera catalana.

Llegenda: GUIFRÉ I / EL PILÓS / 897-1997 / FUNDADOR / DE LA / DINASTIA / NACIONAL / CATALANA

74 × 74 mm Coure i acer / Argent i or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Òmnium Cultural

105

1999 – Barcelona

REAL CLUB DE TENIS BARCELONA

a/ La Victòria, balustrada andrògina, perfil de la muntanya de Montjuïc i sol. Emblema Real Club de Tennis Barcelona en el pedestal. Signatura.

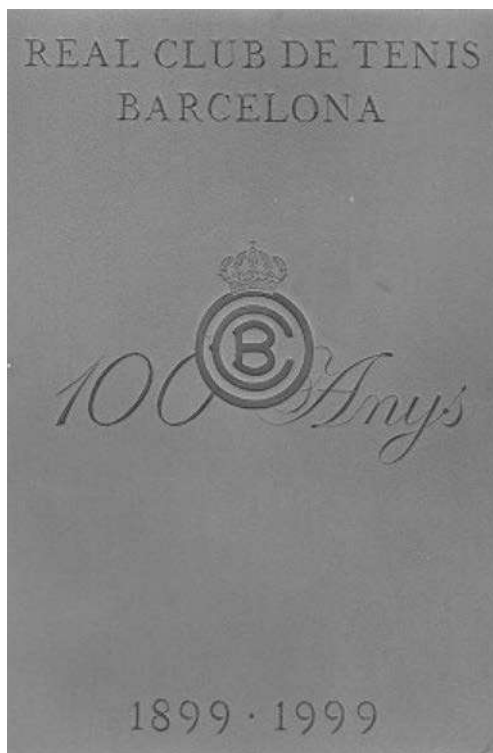
Llegenda: 1899.

r/ Emblema Real Club de Tennis Barcelona.

Llegenda: REAL CLUB DE TENIS / BARCELONA/ 100 ANYS/ 1899-1999

100 × 70 mm Coure i argent / Argent i or.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Reial Club de Tennis Barcelona

1999 – Sant Sadurní (Barcelona)

CONFRARIA DEL CAVA SANT SADURNÍ

a/ Copa de cava a l'interior de la qual s'hi veu un gotim de raïm. Perfil de la muntanya de Montserrat. Signatura i data.

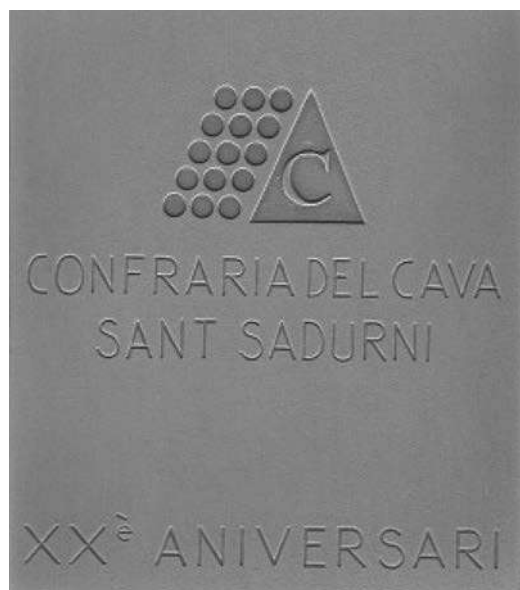
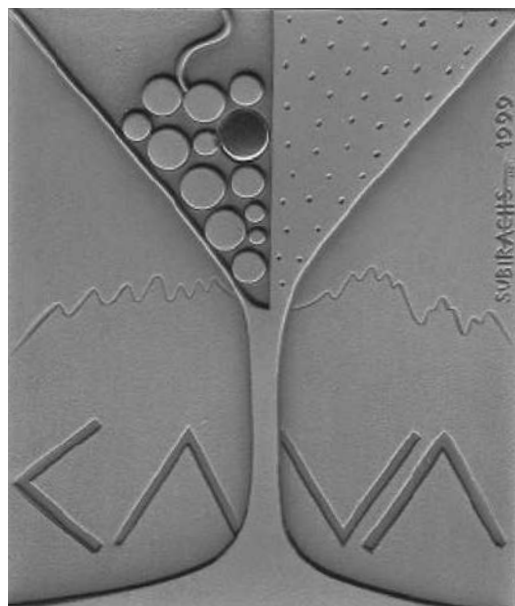
Llegenda: CAVA.

r/ Emblema de la Confraria del Cava de Sant Sadurní.

Llegenda: CONFRARIA DEL CAVA/ SANT SADURNI/ XXe ANIVERSARI

80 × 68 mm Coure i acer / Argent i or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Confraria del Cava Sant Sadurní

107

1999 – Barcelona

LONJAS Y MERCADOS EN ORIGEN

a/ Perfil de Mercuri amb el caduceu. Signatura i data.

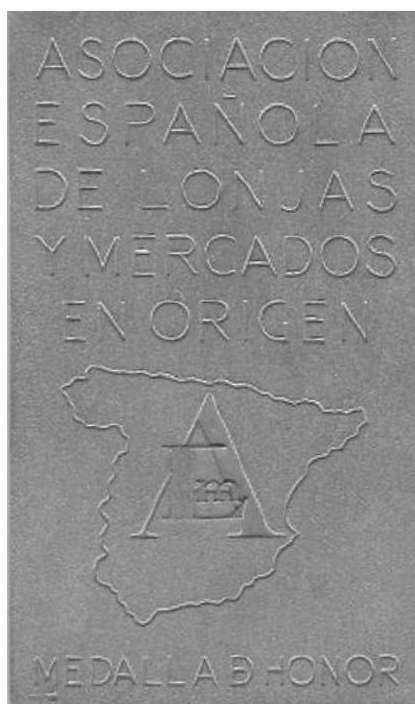
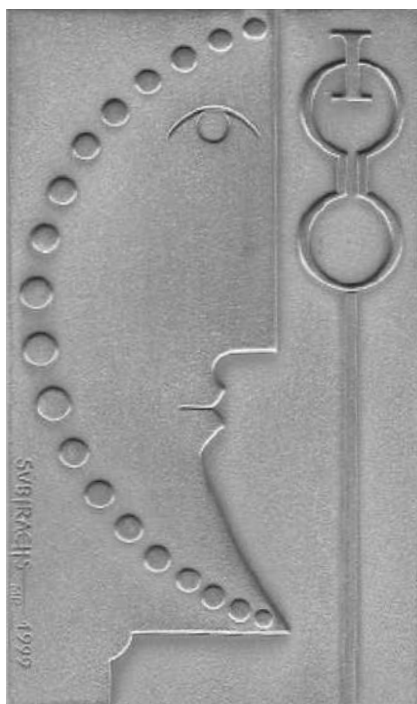
r/ Emblema de las Lonjas y Mercados en origen.

Llegenda: ASOCIACIÓN/ ESPAÑOLA / DE LONJAS / Y MERCADOS / EN
ORIGEN / MEDALLA DE HONOR

90 × 53 mm Coure/Argent.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín

Editor: Lonjas y Mercados en origen.

108

1999 – Barcelona

UNIÓN DE FEDERACIONES ESPORTIVES DE CATALUNYA

a/ Discòbol formant la bandera catalana. Signatura.

r/ Llegendada: UNIÓN DE FEDERACIONES ESPORTIVES DE CATALUNYA

Diàmetre: 60 mm Coure/Argent.

Gravador i encunador: Miquel Pelegrín.

Editor: Unió de Federacions Esportives de Catalunya.

109

2000 – Madrid

PREMIO A LA EXCELENCIA FILATELICA

a/ Segell incrustat de material diferent travessat per l'arc de Sant Martí. Signatura i data.

r/ Anagrama Fundación Albertino de Figueiredo para la Filatelia.

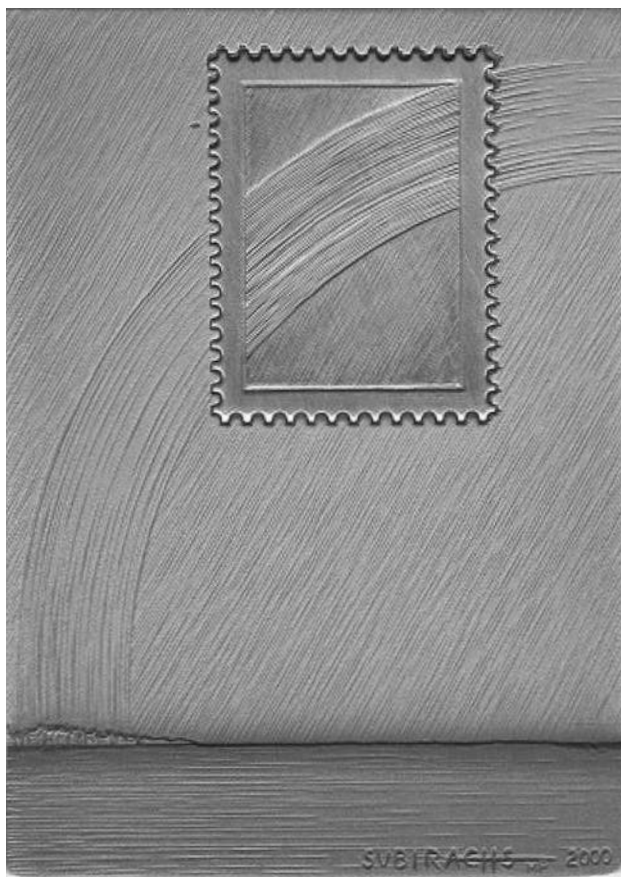
Llegenda: PREMIO / A LA / EXCELENCIA / FILATELICA

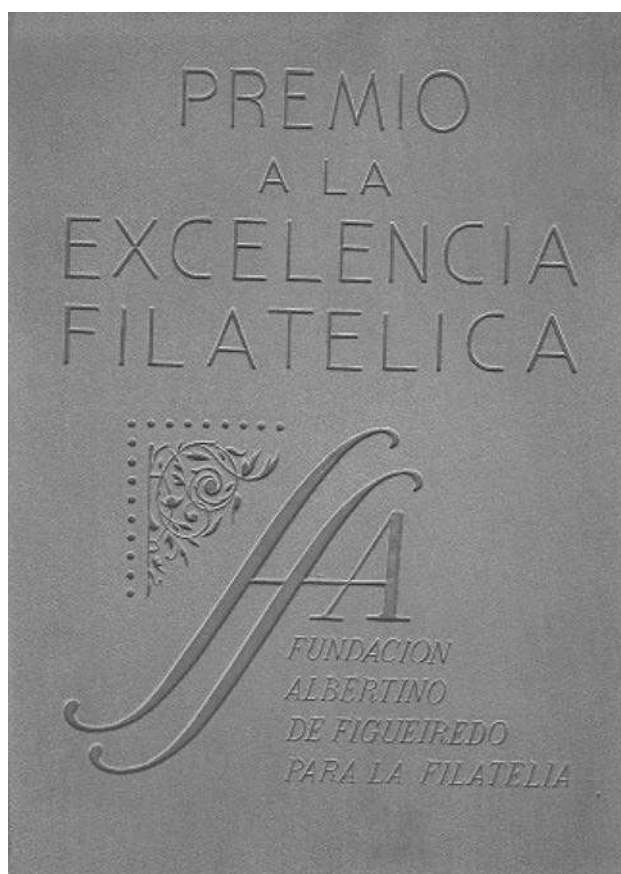
FUNDACION / ALBERTINO / DE FIGUEIREDO / PARA LA FILATELIA

115 × 83 mm Coure i argent / Argent i or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín

Editor: Fundación Albertino de Figueiredo para la filatelia

2000 – Aigüesmortes (Occitània)

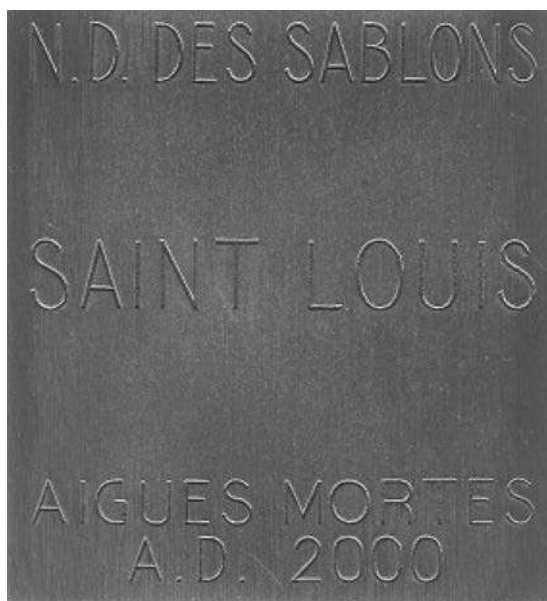
SAINT LOUIS

a/ Bust de Sant Lluís, rei de França (reproducció de la imatge que es conserva a l'església de Notre Dame des Sablons d'Aigüesmortes). Signatura.

r/ Llegendas: N.D. DES SABLONS / SAINT LOUIS / AIGUES MORTES / A.D. 2000

80 × 73 mm Bronze i coure / Bronze i argent

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Notre Dame des Sablons

111

2000 – Barcelona

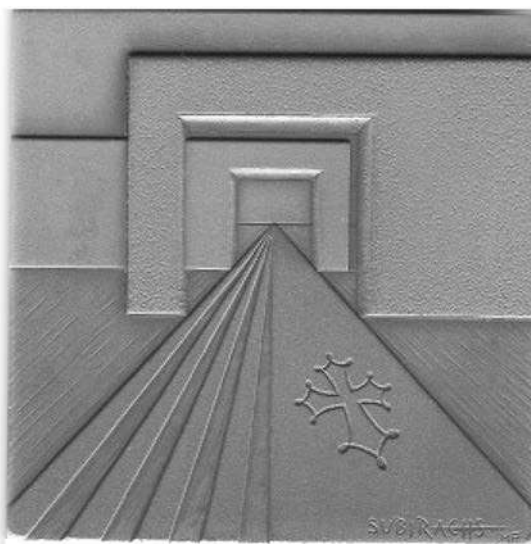
EUROCONGRÉS

a/ Dos arcs que simbolitzen els dos mil·lennis, travessats per un camí format pels quatre pals de la bandera catalana i la bandera d'Occitània. Signatura.

r/ Llegenda: EUROCONGRÉS 2000

70 × 70 mm Coure

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Eurocongrés

112

2000

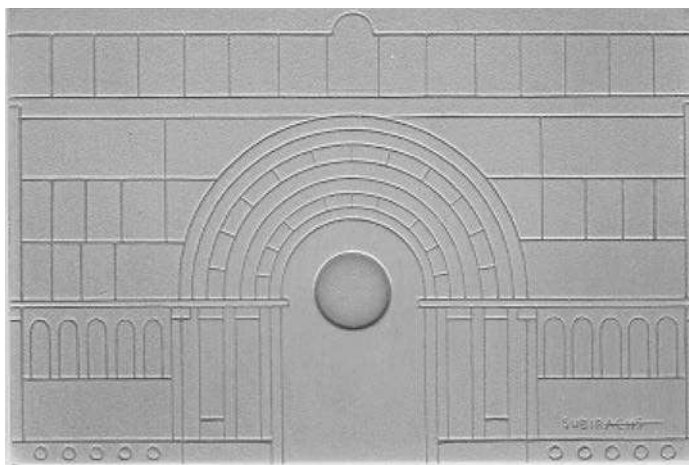
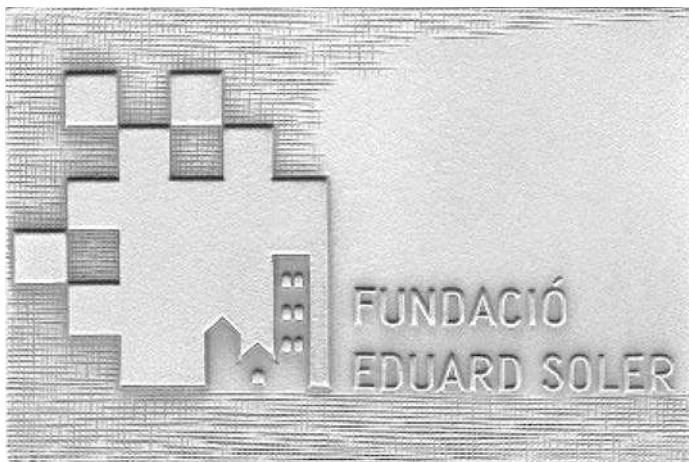
FUNDACIÓ EDUARD SOLERa/ Logotip Fundació Eduard Soler (**aquest anvers no és de Subirachs**).

Llegenda: FUNDACIÓ EDUARD SOLER

r/ Portalada de la basílica de Santa Maria de Ripoll. Signatura.

90 × 60 mm Coure

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Fundació Eduard Soler

113

2000 – Barcelona

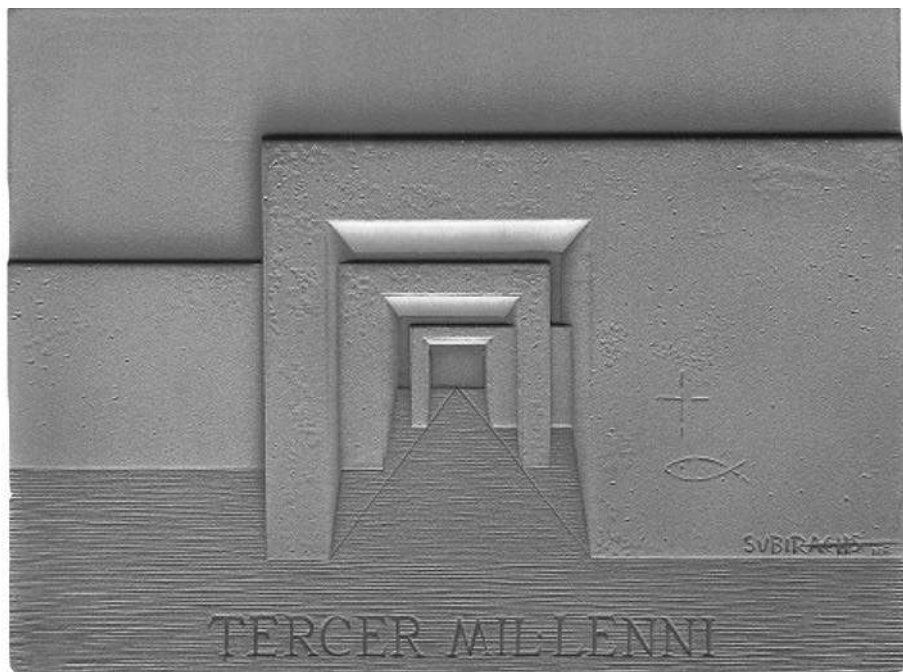
TERCER MIL·LENNI

Plaqueta: tres arcs, cadascun dels quals simbolitza un nou mil·lenni.

Llegenda: TERCER MIL·LENNI. Signatura.

120 × 90 mm Coure/Argent

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

114

2001 – Barcelona

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

a/ Escut de l'entitat molt estilitzat amb el perfil de la muntanya de Montserrat, el sol i els quatre pals de la bandera catalana. Signatura i data.

r/ Llegenda: CENTRE/ EXCURSIONISTA/ DE/ CATALUNYA/ 1876·2001

69 × 62 mm Coure i acer

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín

Editor: Centre Excursionista de Catalunya

115

2002 – Barcelona

150 ANIVERSARI GAUDÍ

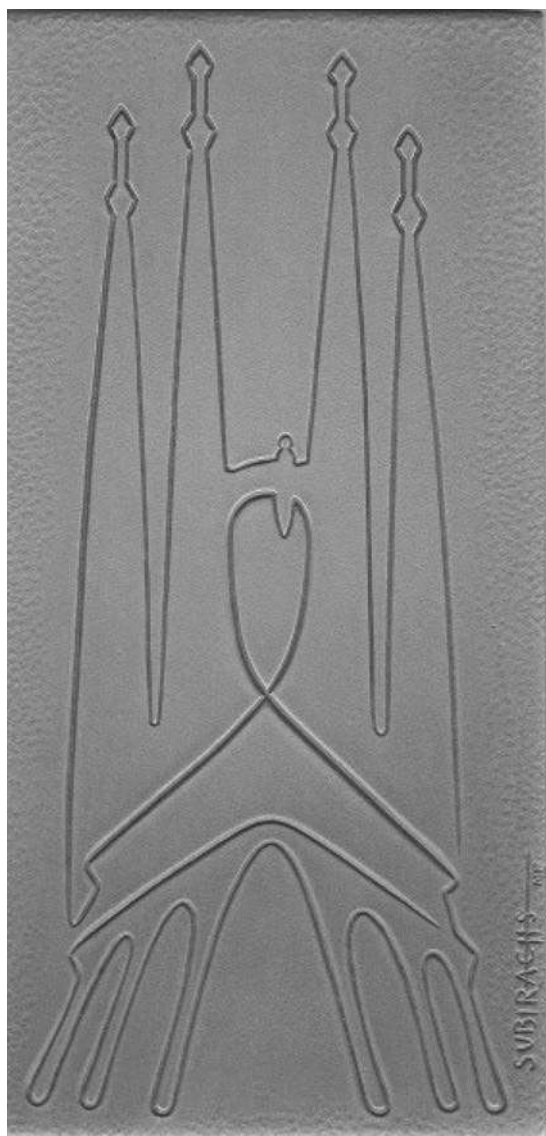
a/ Retrat de Gaudí de perfil a la dreta, incrustat amb diferent material.

Llegenda: GAUDÍ / 150è ANIVERSARI / BARCELONA 2002

r/ Silueta de la façana de ponent del temple de la Sagrada Família. Signatura.

145 × 75 mm Coure i acer / Argent i argent.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

Variant A

2002

a/ Retrat de Gaudí de perfil a la dreta, incrustat amb diferent material, i emblema Junior Chamber International.

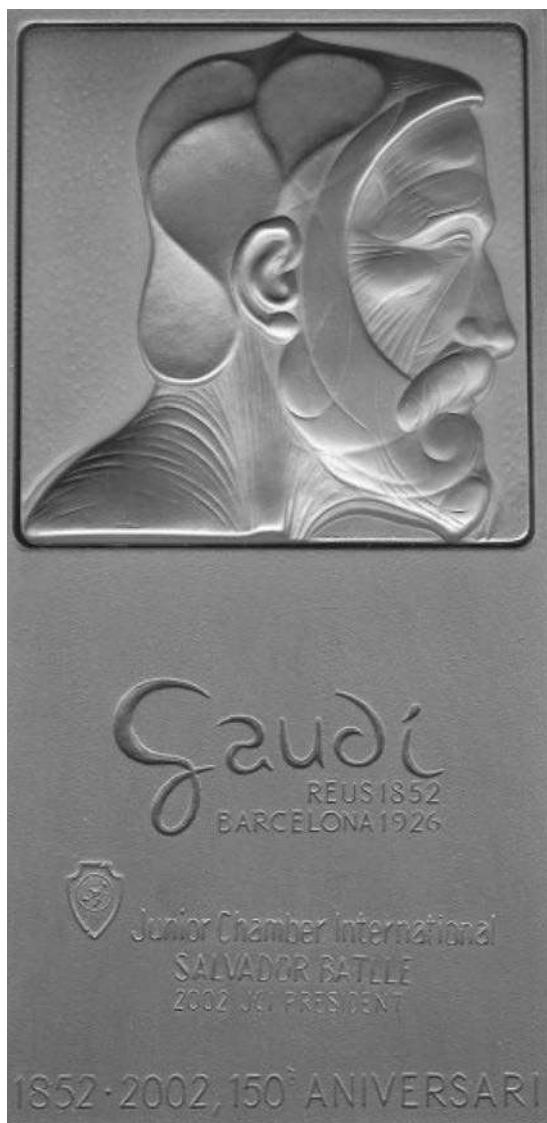
Llegenda: GAUDÍ / REUS 1852/ BARCELONA 1926 / JUNIOR CHAMBER INTERNATIONAL / SALVADOR BATLLE / 2002 JCI PRESIDENT / 1852·2002, 150è ANIVERSARI

r/ Silueta de la façana de ponent del temple de la Sagrada Família. Signatura.

145 × 75 mm Coure i acer.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín

Editor: Junior Chamber International.

116

2002 – Barcelona

MARE DE DÉU DE MONTSERRAT

Plaqueta: Mare de Déu de Montserrat. Signatura.

92 × 53 mm Coure/Argent

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

Variant A

r/ Emblema del Gremi d'Antiquaris de Barcelona

Variant B

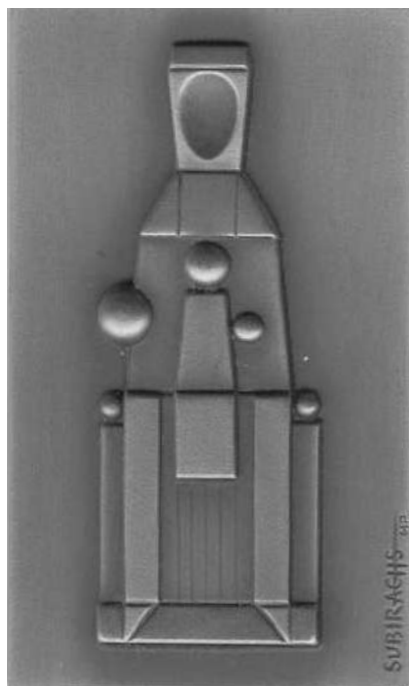
En forma de petita medalla per penjar al coll

38 × 15 mm Argent

Variant C

En forma d'ensinya de solapa.

27 × 10 mm Argen

117

2002– Barcelona

LABORATORIS URIACH

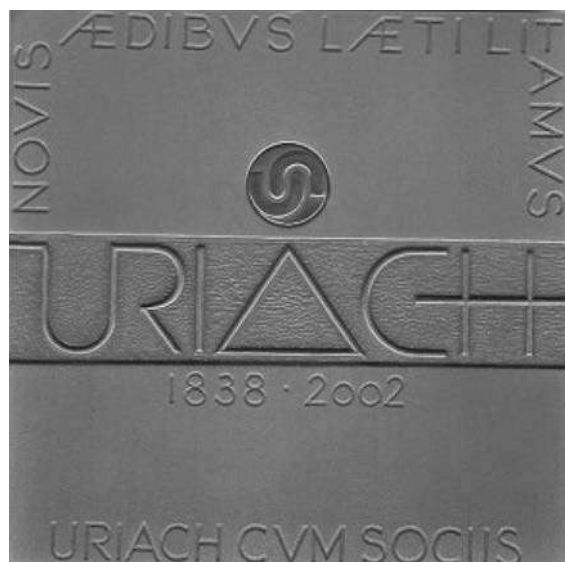
a/ Arbre de la vida envoltat per la serp d'Esculapi. Signatura.

r/ Anagrama Laboratoris Uriach incrustat de diferent material.

Llegenda: URIACH / 1838-2002/ NOVIS AEDIBVS LAETI LIT/AMVS/
URIACH CVM SOCIIS

73 × 73 mm Coure i argent / Argent i or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Laboratoris Uriach

118

2003 – Barcelona

CAIXA PENEDEÈS

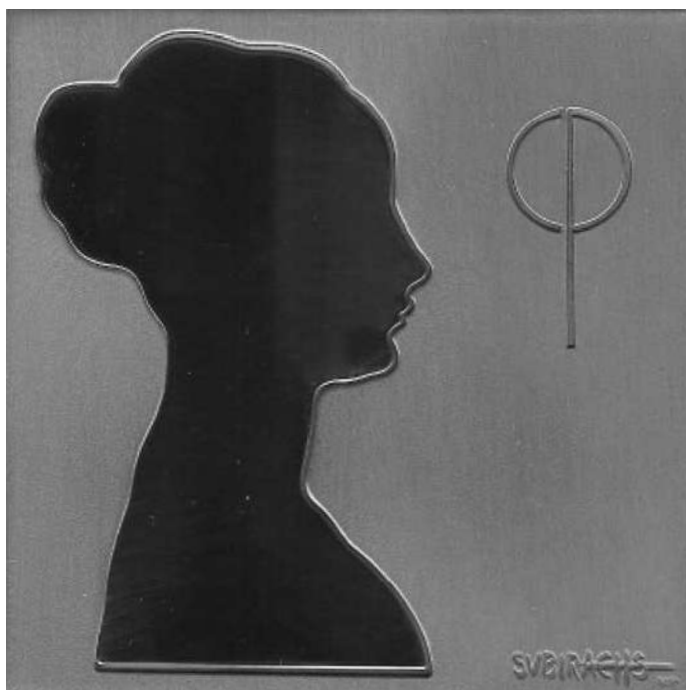
a/ Perfil de dama florentina i anagrama Caixa Penedès. Signatura.

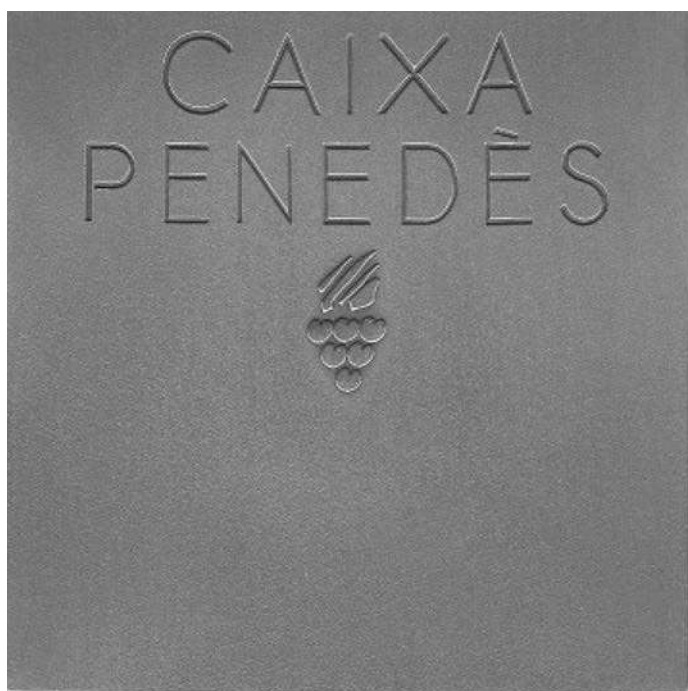
r/ Logotip Caixa Penedès.

Llegenda: CAIXA PENEDEÈS

91 × 91 cm Argent i or / Coure i acer.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Caixa Penedès

119

2004-Barcelona

MONTSERRAT / SANT JORDI

a/ Mare de Déu de Montserrat i perfil de la muntanya al fons. Signatura.

r/ Sant Jordi.

Diàmetre: 60 mm Coure/Argent.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

120

2004 – Barcelona

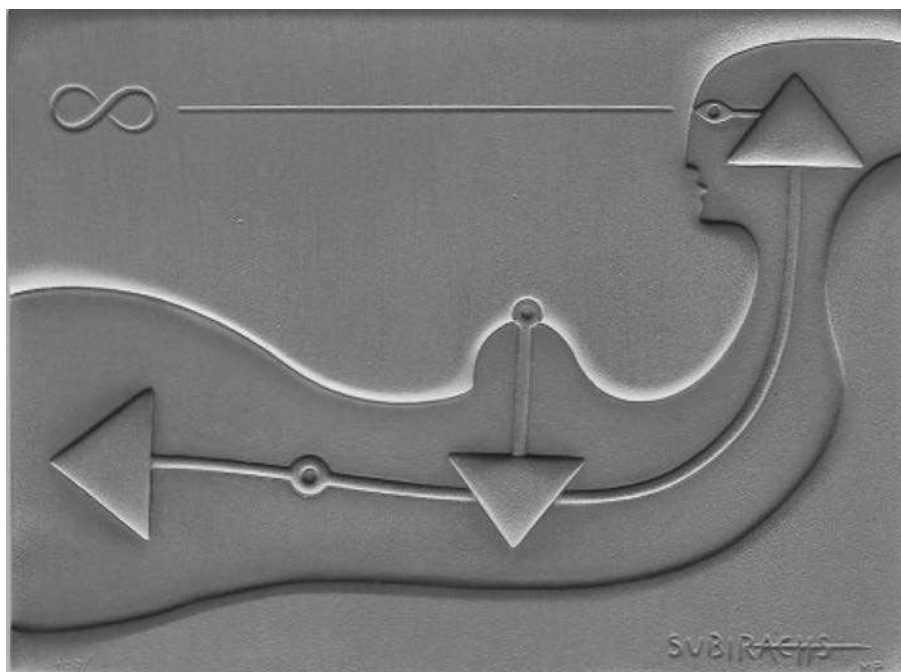
VERS L'INFINIT

Plaqueta: Cap, cor i carn. Figura femenina nua mirant l'infinit. Símbol infinit.

Signatura.

90 × 115 mm Coure/Argent.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

121

2004-Barcelona

LABORATORIS URIACH

a/ Arbre de la vida envoltat per la serp d'Esculapi. Signatura.

r/ Emblema laboratoris Uriach incrustat de diferent material.

Llegenda: URIACH

40 × 40 mm Coure i coure / Coure i argent / Argent i or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Laboratoris Uriach.

122

2005 – Barcelona

ROTARY

a/ Perfil de personatge la forma del crani del qual està formada per la roda dentada, emblema del Rotary Club, i escaire. Signatura.

r/ Roda dentada (emblema del Rotary International Club).

Llegenda: Rotary International 100 YEARS – 1905 23·II 2005

Diàmetre: 75 mm Coure/Argent

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Rotary International

123

2005 – Barcelona

GENERAL ÒPTICA

a/ Perfil amb ulleres que formen les inicial GO. Signatura.

Llegenda: GENERAL OPTICAGENERAL OPTICAGE.

r/ Anagrama de l'empresa General Òptica.

Llegenda: GENERAL OPTICA / 1955-2005/ 50 ANIVERSARIO

73 × 73 mm Coure

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: General Òptica

124

2005 – Barcelona

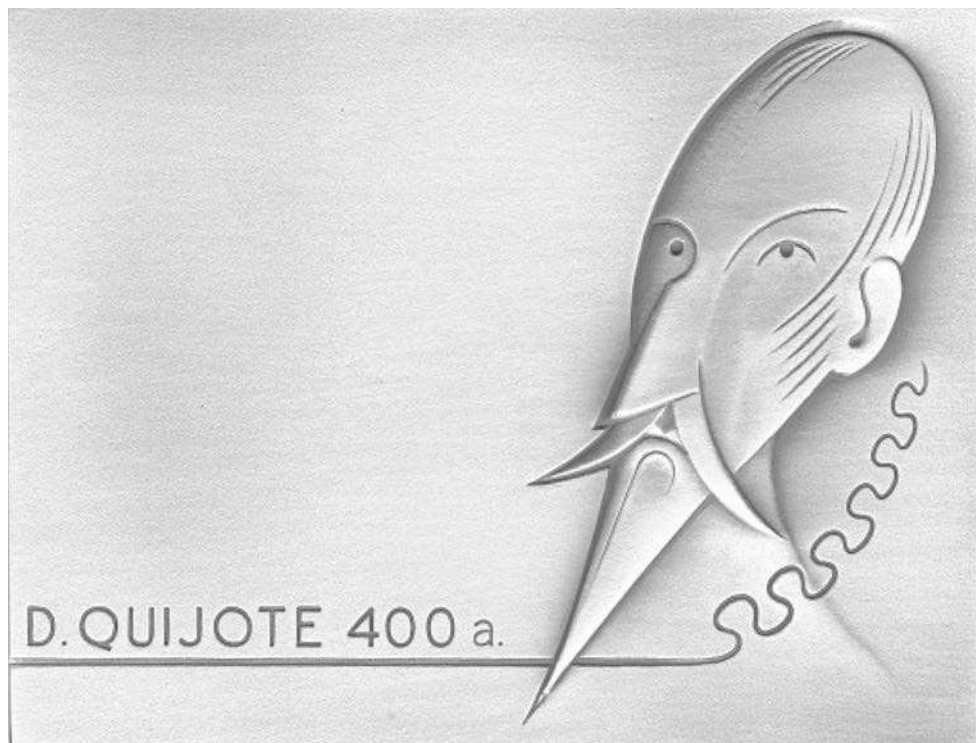
400 ANYS DE EL QUIJOTE

Plaqueta: perfil de Miguel de Cervantes.

Llegenda: D. QUIJOTE 400 a.

100 × 127 mm Coure/Argent.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

125

2005 – Barcelona

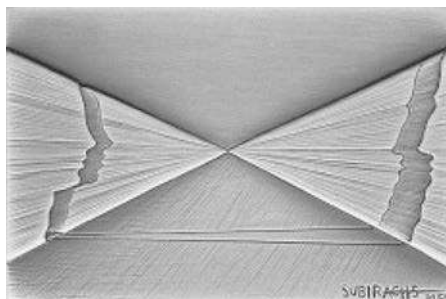
LA PARELLA

a/ Perfils femení i masculí encarats i projectats a l'infinit, on s'uneixen.

r/ Llegendra: MURIEL Y NACHO

4 × 6 mm Coure.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Subirachs

126

2005 – Barcelona

IMPLANTACIONS DENTALS

a/ Perfil molt estilitzat, la boca del qual té forma de 3 i davant s'hi representa un cargol o peça d'implantació dental que, juntament amb el 3, formen el logotip de l'empresa. Signatura en relleu.

r/ Logotip de l'empresa Implant Innovations, Inc.

Llegenda: IMPLANT INNOVATIONS, INC.

Diàmetre: 75 mm Coure / Bany d'argent / Bany d'or

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín Editor: Implant Innovations, Inc.

127

2005 – Barcelona

ESCOLA DE RESTAURACIÓ I HOSTALATGE

a/ Sopera damunt d'un pedestal. Signatura.

r/ Logotip de l'escola.

Llegenda: ESCOLA DE / RESTAURACIÓ I HOSTALATGE / BARCELONA

(aquest revers no és de Subirachs)

70 × 60 mm Coure.

Gravador i encunyador: Miquel Pelegrín.

Editor: Escola de Restauració i Hostalatge de Barcelona.

